

แผนแม่บทการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี

(ปรับปรุงช่วงที่ 1 พ.ศ. 2566-2580)

ฉบับประชาชน

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื

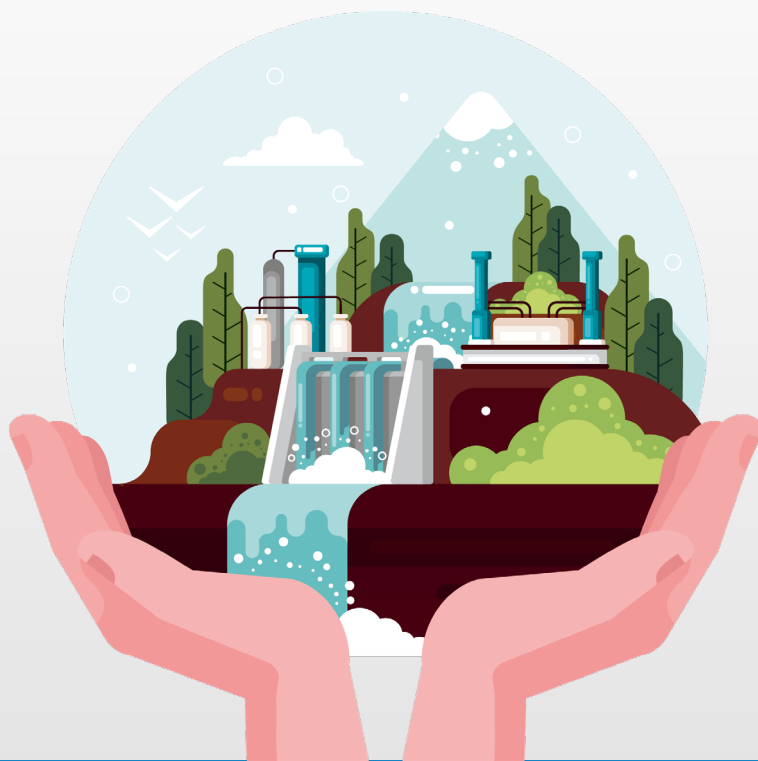
แผนแม่บทการบริหารจัดการ

ทรัพยากรน้ำ

20
ปี

ดีอะไร?

แผนแม่บทน้ำ 20 ปี เป็นกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรน้ำของประเทศในระยะ 20 ปี โดยยึดหลักแนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ฟื้นฟู การพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการ เชิงลุ่มน้ำทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และท้ายน้ำ ที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนา ด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทประเด็นที่ 19 การบริหารจัดการน้ำ ทั้งระบบ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

ในการปรับปรุงแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (ปรับปรุงครั้งที่ 1 น.ศ. 2566 - 2580) ได้มีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่า 50 หน่วยงาน เมื่อร่วมกันกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาด้านทรัพยากรน้ำ คำเป้าหมาย ตัวชี้วัด กลยุทธ์ แผนงาน ที่เชื่อมโยงของตัวชี้วัดระดับผลสัมฤทธิ์ ผลกระทบ และดัชนี ตัวชี้วัดในแผนระดับต่างๆ ซึ่งได้นำประเด็นสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ได้แก่ โรคระบาด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) มาตรการการแก้ปัญหา ที่อาศัยธรรมชาติ (Nature-based solutions) การปรับตัวโดยอาศัยระบบนิเวศ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Bio-Circular-Green Economy) เทคโนโลยีดิจิทัล เมื่อนำมากำหนด เป็นเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา ซึ่งมีผลทำให้รูปแบบการบริหารจัดการน้ำ เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นโครงการขนาดเล็กที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำ และการบริหารจัดการที่ไม่ใช้สิ่งก่อสร้างมากขึ้น พร้อมทั้งได้มีการจัดประชุมรับฟังความเห็น 22 กลุ่มน้ำ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำ องค์กรผู้ใช้น้ำ และ ภาคประชาชน นำมากำหนดแนวทางการพัฒนาแผนแม่บทดังกล่าว โดยได้กำหนด วิสัยทัศน์ ดังนี้

“ประเทศไทยมีการบริหารทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน
โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้การพัฒนาอย่างสมดุล
และมีนวัตกรรม เพื่อความมั่นคงด้านน้ำในทุกมิติ ”

ด้านที่

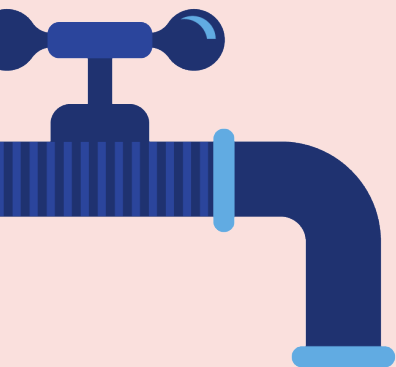
1

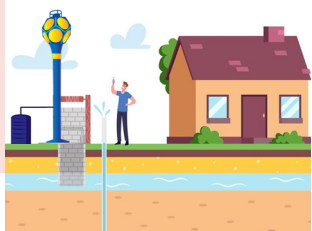
การจัดการ

น้ำอุปโภคบริโภค

เป้าประสงค์

เพื่อจัดหาน้ำสะอาดสำหรับการอุปโภคบริโภค ให้แก่ชุมชนอย่างทั่วถึง ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ชุมชนเมือง แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และพื้นที่เศรษฐกิจ รวมถึง ปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้านที่ใช้มานานเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังจัดหาแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ที่ขาดแคลน น้ำต้นทุน พร้อมพัฒนาน้ำดื่มให้ได้มาตรฐานในราคาที่เหมาะสม ลดการสูญเสียน้ำในระบบจำหน่าย และ ส่งเสริมการประหยัดน้ำในภาคครัวเรือน ภาคบริการ และหน่วยงานราชการ

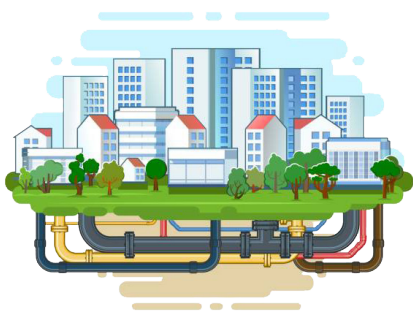

พัฒนา ขยายเขต เพิ่มประสิทธิภาพระบบ ประปาหมู่บ้าน

และจัดหาน้ำสะอาดให้ครัวเรือนที่ยังไม่มีระบบประปา

พัฒนาระบบประปาเมือง/ พื้นที่เศรษฐกิจ

โดยจัดหาน้ำต้นทุน ก่อสร้างระบบผลิต
ขยายเขตจ่ายน้ำ และปรับปรุงระบบประปาเมือง
ให้ได้มาตรฐาน รวมถึงลดการสูญเสีย
ในระบบท่อส่งจ่ายน้ำประปา

พัฒนาน้ำอุปโภคบริโภคให้ได้ มาตรฐานและราคาที่เหมาะสม

โดยการปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่มให้ได้มาตรฐาน
และมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำประปา

ส่งเสริมการประหยัดน้ำ ทุกภาคส่วน

โดยส่งเสริมภาคครัวเรือน ภาคบริการ
และภาคราชการ ลดอัตราการใช้น้ำหรือ
ปรับปริมาณการใช้น้ำให้เหมาะสม

ด้านที่ 2

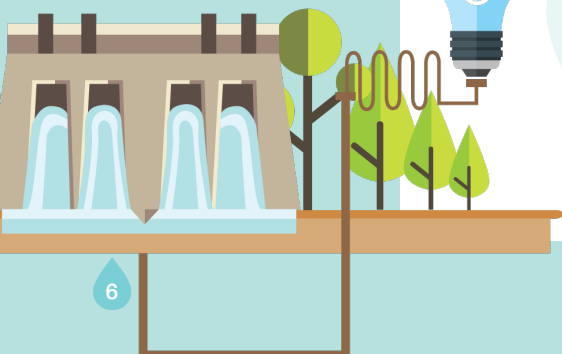
การสร้างความมั่นคง ของน้ำภาคการผลิต

เป้าประสงค์

พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำและระบบส่งน้ำใหม่ ให้เต็มศักยภาพ พร้อมเพิ่มประสิทธิภาพโครงการ และระบบส่งน้ำเดิมในเขตพื้นที่ชลประทาน โดยดำเนินการ จัดรูปที่ดินและส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อย สำหรับ พื้นที่เกษตรน้ำฝน มีการจัดหาน้ำเพื่อให้สามารถปลูกพืช ได้อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี พัฒนาแหล่งน้ำและระบบ กระจายน้ำลดความเสี่ยง/ความเสียหายลง ร้อยละ 50 สร้างความมั่นคงแหล่งน้ำ สำหรับพื้นที่อุตสาหกรรม รวมถึงปรับปรุงโครงสร้างการใช้น้ำและเพิ่มผลผลิต การใช้น้ำ เพื่อสร้างความมั่นคงให้การผลิตและรักษา ความสมดุลของศักยภาพน้ำต้นทุนและการใช้น้ำ

การจัดการ ด้านความต้องการ

โดยการบริหารจัดการน้ำในฤดูแล้ง ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุน พร้อม ลดการใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม

เพิ่มประสิทธิภาพโครงการแหล่งน้ำ และระบบส่งน้ำเดิม

โดยปรับปรุงโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลาง
รวมถึงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก และเพิ่มปริมาณน้ำ
ต้นทุนในโครงการแหล่งน้ำเดิม

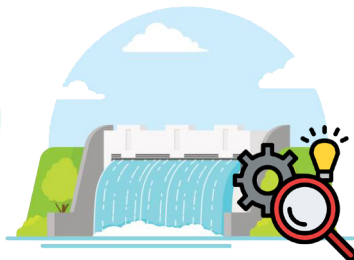

การจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน

โดยพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำ ระบบกระจายน้ำ และ
พัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อตอบสนอง
ความต้องการใช้น้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน

พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำ และระบบส่งน้ำใหม่

โดยพัฒนาระบบผันน้ำและเชื่อมโยงแหล่งน้ำให้สามารถ
จัดสรรทรัพยากรน้ำจากพื้นที่ที่มีเหลือไปยังพื้นที่ที่มี
ความต้องการ

การเพิ่มผลผลิตภาพมูลด้าภาคเกษตร

โดยดำเนินโครงการนำร่องส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ พร้อม
ประเมินผล จากนั้นจึงขยายผลการดำเนินงานไปยังพื้นที่อื่น ๆ

เพิ่มต้นทุนน้ำในอ่างเก็บน้ำ และพื้นที่เกษตร

โดยปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน
ในอ่างเก็บน้ำและพื้นที่เกษตรกรรม

ด้านที่

3

การจัดการ

น้ำท่วมและอุทกภัย

เป้าประสงค์

เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำและพัฒนา
ระบบป้องกันน้ำท่วมชุมชนเมือง จัดการพื้นที่น้ำท่วมและ
พื้นที่ชะลอน้ำ พร้อมทั้งบรรเทาอุทกภัยในเชิงพื้นที่
อย่างเป็นระบบในระดับลุ่มน้ำและพื้นที่วิกฤติ โดยใช้
แนวทางการแก้ปัญหาด้วยระบบธรรมชาติ (Nature
Based Solution) เพิ่มขีดความสามารถองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ในการปรับตัวและเผชิญเหตุ ปรับปรุง
เขื่อน/อ่างเก็บน้ำให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ รวมถึงมีแผนบริหารจัดการสำหรับ
สถานการณ์ฉุกเฉิน

เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ

โดยปรับปรุงสิ่งกีดขวางทางน้ำ แก้ไขปัญหา
น้ำท่วมถนนสายหลัก ปรับปรุงลำน้ำเพื่อรักษา
สภาพลำน้ำ พร้อมทั้งกำจัดวัชพืชและขยะมูลฝอย
ในแม่น้ำสายหลัก แม่น้ำสาขา และแหล่งน้ำปิด

ป้องกันน้ำท่วมชุมชนเมือง

โดยพัฒนาระบบป้องกันชุมชนเมือง และ
ก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่ง

การจัดการพื้นที่น้ำท่วม และพื้นที่ชะลอน้ำ

โดยการพัฒนาแก้มลิง พื้นที่ลุ่มต่ำสำหรับรับน้ำนอง
เพิ่มประสิทธิภาพอาคารบังคับน้ำและสถานีสูบน้ำ
เพื่อบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง

การสนับสนุนการปรับตัว และเผชิญเหตุ

ส่งเสริมให้มีการจัดการอุทกภัยโดยอาศัย
ชุมชนเป็นฐาน

ปรับปรุงเขื่อน เพื่อเพิ่มการระบายน้ำ

รองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ด้านที่
4

การอนุรักษ์และฟื้นฟู ระบบนิเวศทรัพยากรน้ำ

เป้าประสงค์

อนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม รวมทั้งป้องกันและลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่เกษตรนอกเขตอนุรักษ์ มีการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนเมือง รวมถึงส่งเสริมการจัดเก็บค่าบำบัดน้ำเสียชุมชนและส่งเสริมการนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ พร้อมดำเนินการป้องกันและลดการเกิดน้ำเสียต้นทาง ร่วมกับการฟื้นฟูแม่น้ำ ลำคลอง พื้นที่ชุ่มน้ำ และแหล่งน้ำธรรมชาติ ตลอดจนมีการดำเนินงานเพื่อลดการรุกล้ำของน้ำเค็มและการกัดเซาะบริเวณปากแม่น้ำ

การอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม

ดำเนินการจัดทำแผนฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำในแต่ละลุ่มน้ำ โดยพิจารณาลำดับความรุนแรงของปัญหา เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

การป้องกันและลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำ

โดยการสร้างฝายเพิ่มความชุ่มชื้น จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เกษตรลาดชันพร้อมพัฒนาแนวป่ากันชน ส่งเสริมการปลูกป่าเลียนแบบธรรมชาติทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และการปลูกหญ้าแฝก

การเพิ่มประสิทธิภาพในการบำบัดและควบคุมการระบายน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม

โดยการพัฒนากระบวนการรวมและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ส่งเสริมการนำน้ำที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่ในภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการและที่อยู่อาศัย ควบคู่กับการพัฒนาการจัดเก็บค่าบำบัดน้ำเสีย พร้อมทั้งจัดทำแผนหลักการจัดการน้ำเสียในพื้นที่เฉพาะ

การจัดสรรน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ

โดยมีการดำเนินการในกลุ่มน้ำหลักที่มีน้ำต้นทุน พร้อมทั้งจัดทำแผนหลักป้องกันการรุกล้ำของน้ำเค็มและการกัดเซาะปากแม่น้ำในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

อนุรักษ์ ปันพุ่มน้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ

โดยดำเนินการจัดทำตัวชี้วัด River Health Index รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลลำน้ำและแหล่งน้ำทั่วประเทศ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำ/แหล่งน้ำ โดยจัดลำดับความสำคัญและดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

เป้าประสงค์

ขับเคลื่อนองค์กรด้านการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ (คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
คณะกรรมการลุ่มน้ำ ฯลฯ) ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย
เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ส่งเสริม
ความร่วมมือระหว่างประเทศและการหาแหล่งเงินทุน
พัฒนาระบบฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่มี
มาตรฐานเดียวกัน ส่งเสริมบทบาทขององค์กรลุ่มน้ำ
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการแลกเปลี่ยน
ข้อมูลระหว่างภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมการบริหาร
จัดการน้ำโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อเตรียมความพร้อมการ
ดำเนินงานรูปแบบใหม่ในอนาคต ส่งเสริมการ
ประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน
และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์
ทรัพยากรน้ำ พัฒนางานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยี
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคบริการและ
การผลิต รวมถึงพัฒนารูปแบบน้อยกระตือรือร้นการจัดการ
น้ำในพื้นที่และลุ่มน้ำ (เชื่อมโยงการตลาด พลังงาน
การผลิต และการจัดการของเสีย) เพื่อยกระดับ
การทำงานและมาตรฐานสู่ระดับสากล

สร้างสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวย

โดยการจัดทำ ปรับปรุงและทบทวนระเบียบข้อบังคับ
ด้านทรัพยากรน้ำ มีการติดตามและปรับปรุงการบังคับใช้
กฎหมายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง

ส่งเสริมองค์กรและมีส่วนร่วม

โดยส่งเสริมและพัฒนามาตรการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
รวมถึงกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากรน้ำ
เสริมสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์นโยบาย/แผนแม่บท
การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ให้เกิดการบูรณาการ
การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สร้าง
กลไกขยายผลความสำเร็จด้านการบริหารจัดการน้ำ
ในระดับชุมชนและระดับท้องถิ่น

จัดทำเครื่องมือในการบริหารจัดการ

โดยจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำ ติดตามและประเมินผล
การดำเนินงาน รวมถึงการติดตามผลสถานการณ์ใช้น้ำ พัฒนา
ระบบข้อมูลน้ำ เช่น ฐานข้อมูลประปาหมู่บ้านและน้ำดื่ม
สะอาด ส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการบริหาร
จัดการน้ำ และพัฒนาแหล่งน้ำทางเลือก

การจัดทำงบประมาณประจำปี

โดยใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ
และเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้

การขับเคลื่อนแผนแม่บทการบริหารจัดการ

ทรัพยากรน้ำ

เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม มีดังนี้

- 1) ถ่ายทอดแผนระดับชาติสู่ระดับลุ่มน้ำ : นำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (ปรับปรุงช่วงที่ 1 พ.ศ. 2566 - 2580) มาปรับใช้ในระดับลุ่มน้ำ โดยจัดทำแผนแม่บทและปฏิบัติการลุ่มน้ำที่เหมาะสมและครอบคลุมทุกพื้นที่
- 2) จัดลำดับความสำคัญของปัญหา : จัดลำดับความสำคัญของแผนงานโครงการ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องสภาพปัญหา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับงบประมาณพร้อมตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเน้นการบริหารจัดการน้ำในชุมชน และการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่ รวมถึงให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาระดับต่าง ๆ
- 3) เตรียมความพร้อมการดำเนินการ : โดยให้หน่วยงานอำนวยการขับเคลื่อน หน่วยงานปฏิบัติหลัก หน่วยงานปฏิบัติสนับสนุน กำหนดรายละเอียดการดำเนินการโครงการกรอบระยะเวลาและการติดตามประเมินผลภายใต้บริบทบูรณาการทั้งเชิงพื้นที่และหน่วยงาน
- 4) จัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการ : กำหนดกรอบวงเงินงบประมาณรายลุ่มน้ำ ตามสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน โดยให้คณะกรรมการลุ่มน้ำจัดสรรกรอบเงินรายจังหวัด และให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดรวบรวมและกลั่นกรองโครงการที่จำเป็นเร่งด่วน และมีความพร้อมตามกรอบแผนงาน และวงเงินที่ได้รับการจัดสรร
- 5) ติดตามและประเมินผล : โดยการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการภายใต้กรอบงบประมาณต่าง ๆ ได้แก่

(1) ภารกิจพื้นฐาน (Function)

(2) ภารกิจยุทธศาสตร์ นโยบายเร่งด่วน แนวทางปฏิรูปภาครัฐ งบประมาณบูรณาการ (Agenda)

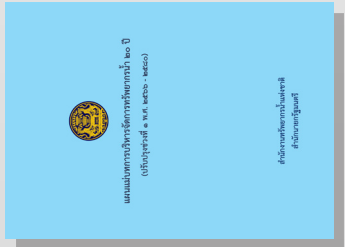
(3) ภารกิจพื้นที่ ท้องถิ่น ภูมิภาค จังหวัด กลุ่มจังหวัด (Area)

(4) งบกลาง

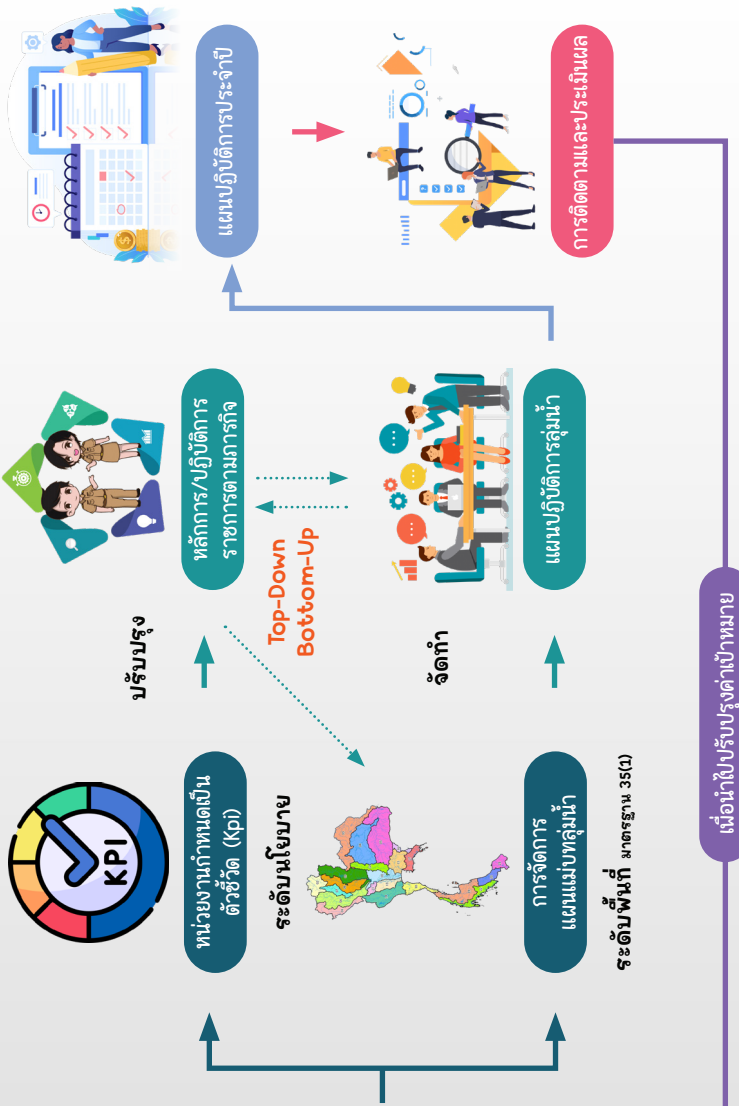
(5) เงินกู้

เมื่อสรุปผลการดำเนินงานของแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (ปรับปรุงช่วงที่ 1 พ.ศ. 2566-2580) ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 19 การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การขับเคลื่อนไปสู่ระดับนโยบาย และระดับพื้นที่

แผนแม่บทการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ 20 ปี
(ปรับปรุงครั้งที่ 1
น.ศ. 2566-2580)

“ประเทศไทยมีการบริหารทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน
โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
ภายใต้การพัฒนาอย่างสมดุลและมีพลวัต
เพื่อความมั่นคงด้านน้ำในทุกมิติ”

กองนโยบายและแผนแม่บท
สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)
Office of the National Water Resources (ONWR)
89 / 168-170 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทร. 02 554 1800 ต่อ 1097

รายละเอียดเพิ่มเติม